

Ten eerste

Gijzelingsdrama Sydney Australië probeert te begrijpen

'Lone wolf' is vaak psychisch ziek'

Interview

Ramón Spaaij, socioloog

Wisten we maar meer over wat er omgaat in het hoofd van gevaarlijke 'eenzame wolven' zoals de gijzelnemers van Sydney. Bij het onderzoek daarnaar is een Nederlands socioloog betrokken.

Van onze verslaggeefster
Margreet Vermeulen

Er is weinig bekend over de psychologie van 'lone wolfs' zoals de zelfverklaarde sjeik Man Haron Monis, die zeventien mensen gijzelde in een café in het hart van Sydney. Om dit soort gevaarlijke eenlingen beter te kunnen herkennen en eerder op te sporen, laat het Amerikaanse ministerie van Justitie diepgaand onderzoek doen naar bijna honderd mannen die op eigen houtje een terroristische aanslag pleegden of beraamden. Een van de twee on-

derzoekers is Ramón Spaaij (35), socioloog aan de Victoria University in Australië en tegelijkertijd bijzonder hoogleraar aan Universiteit van Amsterdam.

Er werd lange tijd gedacht dat psychische problemen nauwelijks een rol spelen bij dit soort terroristische aanslagen. Moet dat beeld op de schop?

'Ja. We ontleenden onze kennis tot voor kort aan wetenschappelijk onderzoek naar traditionele terroristische groepen als de IRA, de RAF en later Al Qaida. In deze groepen komen psychische stoornissen niet veel vaker voor dan daarbuiten. Naar terroristen die op eigen houtje aanslagen (willen) plegen, is nauwelijks systematisch onderzoek gedaan. Dit is een van de eerste studies.'

Die eenlingen hebben wel psychische stoornissen?

'In onze studie kampt 40 procent met mentale problemen. Van lichte depressies tot en met paranoiale schizofrenie. Van de doorsnee bevolking in de VS kampt 1,5 procent met psychische problemen - dus dat is een enorm verschil. Maar mentale problemen zijn nooit oorzaak op zichzelf.

Het is een van de veel voorkomende ingrediënten in de cocktail.'

Hoe ziet die cocktail er uit?

'Ze ervaren een gevoel van onrecht, ze voelen zich gemarginaliseerd en buitengesloten. Als groep of als individu, of allebei. In hun persoonlijke leven is vaak heftige tegenslag in de vorm van ontslag, discriminatie of een verbroken relatie. Als gevolg van die mentale problemen lukt het niet met die problemen om te gaan. Men gaat alle oorzaken van de ellende buiten zichzelf zoeken en zelfs een paranoïde vijandsbeeld ontwikkelen.'

'Dat laatste is bij Monis zeker gebeurd. De hele wereld was tegen hem. Omdat hij werd verdacht van medeplichtigheid op de moord op zijn ex-vrouw, omdat hij zijn kinderen niet meer mocht zien, omdat hij vervolgd werd voor seksuele delicten en omdat Australië partij koos tegen 'zijn' groep: is.'

'Een kwart van de mannen in onze studie wilden met hun daad uit de marge komen. Ze wilden aanzien verwerven of beroemd worden - hoe zwart dat ook klinkt of zelfs de loop van de geschiedenis veranderen.'

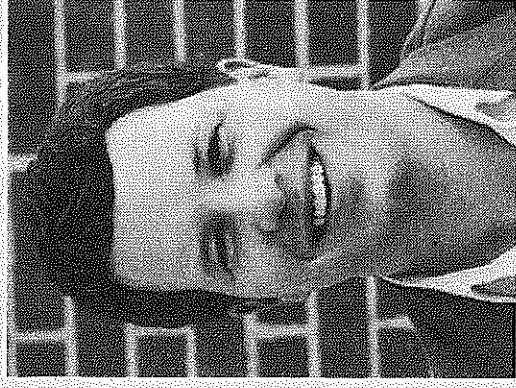
Hoe zwaar wegen de ideologische

motieven van lone wolfs?
'Dat wisselt. Sommige daders hebben een heel sterke overtuiging. Anderen zitten meer met zichzelf in de knoop en zoeken een ideologie om hun daden te legitimeren. Monis verdenk ik van dat laatste. Zijn ideologische verhaal is weinig coherent en zit vol onverwachte wendingen.'

Bieden die psychische problemen aanknopingspunten voor een betere opsporing?

'Laten we voorzichtig zijn. Het overgrote deel van de mensen met mentale problemen is niet geweldadig. En het gaat altijd om een cocktail van ingrediënten. Het belangrijkste aanknopingspunt voor opsporing is toch dat - ook al zijn het eenzame wolven - ze vaak contact zoeken met gelijkgestemden.'

'In de VS worden daarom veel 'sting operaties' uitgevoerd. Rechercheurs gaan undercover op internet om contact te leggen met mogelijke terroristen. Ze helpen zelfs bij het voorbereiden van aanslagen. Op het allerlaatste moment volgt arrestatie. In onze studie van 98 mannen zaten er 12 die op deze manier tegen de lamp liepen. Heel effectief. Maar er is ook veel discussie over.'

Ramón Spaaij

In Duitsland wordt vooral aan huisartsen en psychologen gevraagd alert te zijn.

'Het is altijd de vraag: hoeveel privacy we opofferen en in hoeverre dat effectieve bescherming biedt. Een belangrijke optie is: het publiek bewust te maken zonder angst te zaaien. Veel aanslagen worden voorkomen door dat een buurvrouw of collega naar de politie is gestapt. Of omdat het personeel alarm sloeg nadat een klant foto's maakte van verdachte pakketjes - het bleken antraxbrieven. In een ander geval zag een bibliothecaresse dat een bezoeker vreemde bestanden downloadde.'